

SPRÅKPLAN HATTFJELLDAL KOMMUNE

DEL 1: BARNEHAGEN

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL-GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
Lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne.	7 – 12 mnd.	<p><u>Barnet skal kunne:</u> Gi respons på eget navn, lytte til og imitere lyder.</p> <p>Bable og bruke vokal / konsonantkjeder som ba-ba-da-da. Bruke tonefall ved babling.</p> <p>Lytte når det blir snakket til.</p> <p>Vokabular på 1 – 3 ord.</p>	<p>Gi barna felles opplevelser og aktiviteter.</p> <p>Samtale og høytlesing.</p> <p>Sanger, rim og regler.</p> <p>Samtalen OM og MED i her og nå situasjonene.</p>	<p><u>Barnet:</u> Viser mimikk, blikkontakt, reproduksjon.</p> <p>Viser glede ved gjenkjenning.</p>
Bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær	13 – 18 mnd.	<p>Bruke voksent intonasjonsmønster, bruke ekkolali og egne ord eller lydsymbol.</p> <p>Kombinere gester og vokalisering.</p> <p>Si ”mama” og ”papa”.</p>	<p>Voksne som er bevisste sin forbildesituasjon i forhold til lytting, respons, bruk av kroppsspråk, talespråk og tekst.</p> <p>Voksne som fremmer tillit mellom barn og mellom barn og voksne, slik at barnet føler glede ved å kommunisere.</p>	<p>Har tonefall ved babling.</p> <p>Viser glede ved bruk av bøker, sanger, rim og regler.</p> <p>Tar og får kontakt.</p>

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL- GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
<p>Får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler, og som inspirasjon til fabulering og nyskaping.</p> <p>Lytter til lyder og rytme i språket og blir fortrolige med symboler som tallsiffer og bokstaver.</p> <p>Blir kjent med bøker, sanger, bilder, media med mer.</p>	<p>19 – 24 mnd.</p>	<p>Bruke ca. 50 ord og forstå 300 eller flere.</p> <p>Begynne å kombinere substantiv og verb.</p> <p>Begynne å bruke pronomen.</p> <p>Forstå enkle instruksjoner.</p>	<p>Voksne som gir barna et språkstimulerende miljø, og som oppmuntrer til å lytte, samtale, og leke med språket.</p> <p>Voksne som oppmuntrer barn med tospråklig bakgrunn til å være språklig aktive.</p> <p>Voksne som støtter barna i deres initiativ når det gjelder å telle, sortere, lese og lekeskrive.</p> <p>Voksne som legger til rette et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale.</p>	<p>Viser interesse for telling, sortering, lesing og lekeskriving.</p>

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL-GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
<p>Lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne.</p> <p>Videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd.</p> <p>Bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær.</p>	2 – 3 år	<p><u>Barnet skal kunne:</u> Vise interesse for å leke med andre.</p> <p>Hjelpe til med ulike gjøremål.</p> <p>Ta initiativ til å leke med andre.</p> <p>Vise behov for å meddele seg på eget initiativ.</p> <p>Henvende seg verbalt på eget initiativ.</p> <p>Være i dialog om noe i kortere tid.</p> <p>Veksle mellom å ta ordet og å lytte til det den andre sier.</p> <p>Ta og opprettholde kontakt.</p> <p>Gi bidrag til leken og respondere på andres bidrag.</p> <p>Holde oppmerksomheten mot en oppgave.</p> <p>Holde oppmerksomheten mot noe over litt tid.</p>	<p>Lære barnet å være stille når andre snakker.</p> <p>Lære barnet å handle adekvat i forhold til gitte beskjeder.</p> <p>Lære barnet å kunne veksle mellom å ha ordet og lytte til den andre.</p> <p>Deltakelse i lek og aktiviteter sammen med andre.</p> <p>Lære barnet å bruke verbale og kroppslige uttrykk for vanlig høflighet.</p>	Se delmål.

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL- GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
<p>Får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler, og som inspirasjon til fabulering og nyskaping.</p> <p>Lytter til lyder og rytme i språket og blir fortrolig med symboler som tallsiffer og bokstaver.</p> <p>Blir kjent med bøker, sanger, bilder, media m.m.</p>		<p>Peke ut dagligdagse gjenstander.</p> <p>Følge enkle instruksjoner som ”Legg klossen i / bak / ved siden av sengen”.</p> <p>Finne riktig gjenstand ved at verbet nevnes.</p> <p>Vise interesse når vi ser i bildebøker.</p> <p>Delta med interesse i rim og regler.</p> <p>Like å være med i sangleker.</p> <p>Uttale ord vanligvis tydelig.</p> <p>Bruke ord fra dagliglivet.</p> <p>Bruke verb.</p> <p>Bruke pronomen som viser til barnet selv:</p> <p>Bruke 2 – 3 ordsytringer.</p> <p>Stille spørsmål.</p> <p>Bruke ytringer der nei og ikke forekommer.</p>		<p>Se delmål.</p>

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL-GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
Lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne.	4 år	<u>Barnet skal kunne:</u> Samspill: Følge regler i lek som blir ledet av voksne. Følge instruksjoner ved å imitere andres atferd. Gi bidrag og innspill som gjør at samhandling med andre utvikler seg positivt. Kommunikasjon: Være i dialog over litt tid. Oppmerksomhet: Vente på tur uten å miste oppmerksomheten.	<u>Generelle tiltak som berører de fleste av målene – tiltak med uthevet skrift er obligatorisk:</u> <u>Kursing og bevisstgjøring av personalet i forhold til:</u> <ul style="list-style-type: none"> ○ Barns språkutvikling ○ Aktuelle verktøy <u>Observasjoner / Kartlegging:</u> <ul style="list-style-type: none"> ○ TRAS ○ ALLE MED ○ Hvilke begreper kan jeg? ○ Uformelle observasjoner. FORTELLING OG HØYTLESING (for alle hver dag) SPRÅKSPRELL (5-åringene) SNAKKEPAKKEN SAMTALEBILDER	Barnet: Er stille når andre snakker. Handler adekvat i forhold til gitte beskjeder. Kan veksle mellom å ta ordet, og å lytte til det den andre sier. Kan holde oppmerksomheten mot noe over litt tid.
Lytter, observerer og gir respons i gjensidig samhandling med barn og voksne.	5 år	<u>Barnet skal kunne:</u> Samspill: Følge sosiale spilleregler. Oppmerksomhet: Leke og delta i frie aktiviteter på en adekvat måte.	 FORTELLING OG HØYTLESING (for alle hver dag) SPRÅKSPRELL (5-åringene) SNAKKEPAKKEN SAMTALEBILDER	Barnet: Deltar i lek og aktiviteter sammen med andre. Tar og opprettholder kontakt. Bruker verbale og kroppslige uttrykk for vanlig høflighet (hilse, si takk, unnskyld, be om lov

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL-GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
			TEKSTSKAPNING (5-åringene) DRAMATISERING SANG OG SANGLEK SAMLINGSSTUNDER tilpasset alder og modning (minimum 2 ganger pr uke). SKRIVEDANS (obligatorisk etter gjennomført kurs). <u>Fokus på sosiale ferdigheter og bruk av språket i hverdagslivet:</u> <ul style="list-style-type: none"> ○ Lære barna å ta kontakt med andre på en positiv måte. ○ Bruk av STEG FOR STEG ○ Bruke alle hverdagssituasjoner til å være i dialog med barnet / barna. ○ Gi barnet tid til å tenke når det står fast og ikke finner ord. ○ Ikke rett på barnet når det snakker "feil". Ta heller vare på det barnet kan og fyll på 	/ spørre). Gir bidrag i leiken og responderer på andres bidrag.
Videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd.	4 år	<u>Barnet skal kunne:</u> Språkforståelse: Forstå uttrykk som inneholder preposisjoner (Sett bilen <i>bak</i> hesten). Forstå minst 3 – 4 fargenavn. Forstå nektende setninger (Gi meg den som <i>ikke</i> er gul). Ordproduksjon: Bruke fargenavn. Bruke spørreord som <i>hva, hvem og hvor</i> . Bruke noen overbegrep (Dyr, mat, leker). Setningsproduksjon: Bruke setninger på inntil 4 ord i riktig rekkefølge. Bruke setninger med preposisjoner (I, på, under, bak, over). Binde sammen setninger med for eksempel <i>og – men</i> .		Se delmål.

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL-GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
<p>Videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd.</p>	<p>5 år</p>	<p><u>Barnet skal kunne:</u></p> <p>Kommunikasjon: Fortelle en historie med en viss sammenheng.</p> <p>Språkforståelse: Sortere ting i kategorier (Klær, møbler, leker). Forstå gradbøying av en del adjektiv (Mindre, kortere, lengste). Fortelle noe om hva en ting er (Hva er en bil?) Bruke flertallsform av substantiv (Bil – biler - bilene, gutt – gutter - guttene).</p> <p>Bruke fortidsform av verb (Kjøpte, har kjøpt).</p> <p>Bruke ord som angir form, størrelse og antall.</p> <p>Setningsproduksjon: Stille <i>hvordan</i> og <i>hvorfor</i> spørsmål. Bruke setninger som viser til noe som <i>har</i> hendt, <i>skal</i> hende. Bruke <i>fordi</i> setninger.</p>	<p>det barnet uttrykker med flere ord. For eksempel: ”Se pappa bil” / ” Ja, se der kommer pappa i den nye bilen”.</p> <p><u>Planmessig arbeid for å gi leken gode vilkår:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Vise respekt for barnas lek. ○ Gi rikelig tid til fri lek. ○ Hjelp barn som faller utenfor å finne sin plass i lekegruppa. ○ Gi innspill som kan berike leken. ○ ROLLELEK er spesielt viktig i forholdt til språkutvikling. ○ Gi barna felles opplevelser som grunnlag for leketema. 	<p>Se delmål.</p>

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL-GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
<p>Bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær.</p>	<p>4 år</p>	<p><u>Barnet skal kunne:</u></p> <p>Samspill: Klare å få andres positive oppmerksomhet mot noe det selv er opptatt av.</p> <p>Kommunikasjon: Bruke språket relevant i forhold til situasjonen. Formulere sine tanker og ønsker verbalt.</p>	<p>Se generelle tiltak.</p> <p><u>Voksne som er bevisst sin forbildefunksjon for hvordan man lytter, gir respons og bruker kroppsspråk, talespråk og tekst.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Voksne som er lyttende til og viser interesse for det barnet sier. ○ Voksne som er undrende sammen med barnet. ○ Voksne som språksetter handlinger, tanker og følelser i dagliglivet. ○ Hjelp barnet til å gi verbale uttrykk for ønsker, tanker, følelser og frustrasjoner. 	<p>Barnet: Gir innspill som vekker andres positive interesse.</p> <p>Tar kontakt på en positiv måte.</p> <p>Mestrer turtaking.</p> <p>Svarer adekvat på andres ytringer.</p> <p>Setter ord på egne følelser.</p> <p>Ber om hjelp.</p> <p>Deltar i enkel rollelek.</p> <p>Går språklig ut og inn av leken.</p>
<p>Bruker sitt språk for å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og å skape positive relasjoner i lek og annet samvær.</p>	<p>5 år</p>	<p><u>Barnet skal kunne:</u></p> <p>Samspill: Delta i samlek med andre barn over tid. Delta i rollelek.</p> <p>Kommunikasjon: Gjøre seg lett forståelig. Fortelle en historie med en viss sammenheng.</p>		<p>Barnet: Forteller historier der fortellerstrukturen innledning, midtparti og avslutning inngår.</p> <p>Se også delmål.</p>

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL-GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
		Oppmerksomhet: Leke og delta i frie aktiviteter på en adekvat måte.		
Får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler, og som inspirasjon til fabulering og nyskaping.	4 år	<u>Barnet skal kunne:</u> Språklig bevissthet: Leke / tøyse med språket. Følge med i høytlesing med bilder. Komme med innspill i samtaler rundt innholdet av en høytlesningsøkt.	Se generelle tiltak. Dokumentere ulike temaer ved hjelp av bilde- og tekstoppdrag. Faste og spontane lesestunder.	Se delmål.
Får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler, og som inspirasjon til fabulering og nyskaping.	5 år	<u>Barnet skal kunne:</u> Oppmerksomhet: Holde oppmerksomheten mot noe over lengre tid. Følge med i høytlesing i gruppe og kunne: <ul style="list-style-type: none"> • Gjenfortelle hovedtrekk i handlingen. • Fabulere videre i forhold til handlingen. • Trekke paralleller til egen hverdag. 		Se delmål.

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL-GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
Lytter til lyder og rytme i språket og blir fortrolige med symboler som tallsiffer og bokstaver.	4 år	<p><u>Barnet skal kunne:</u></p> <p>Språklig bevissthet: Huske rim, regler og sangleker som er blitt brukt ofte.</p> <p>Høre forskjell på ord som <i>bil – pil</i>, <i>mus – hus</i>, <i>katt – hatt</i>.</p> <p>Vise interesse for lekeskriving.</p> <p>Uttale: Uttale alle stavelser i ord (paraply, elefant, helikopter).</p>	<p>Se generelle tiltak.</p> <p>Lek med språket sammen med barna (rim, regler, gåter, tulleord osv).</p> <p>Voksne som viser interesse ved å spørre og å svare på spørsmål omkring barnets lekeskriving og utforskning av bokstaver og tall / være barnas ”sekretær”.</p>	<p>Barnet: Klapper stavelser i ord.</p> <p>Deltar aktivt i rim, regler og sangleik.</p> <p>Se også delmål.</p>
Lytter til lyder og rytme i språket og blir fortrolige med symboler som tallsiffer og bokstaver.	5 år	<p><u>Barnet skal kunne:</u></p> <p>Språklig bevissthet: Rime på egen hånd. Skrive navnet sitt. Lytte ut hvilken lyd som kommer først i ord. Noen bokstaver.</p> <p>Uttale: Uttale ord med <i>k</i> og <i>g</i> riktig (ku, kake, gutt, tog). Bruke lydene <i>s</i>, <i>f</i>, <i>v</i> riktig i begynnelsen av ord (sol, veske, fisk). Bruke <i>s</i> og <i>r</i> lyden inni ord.</p>	<p><u>Omggi barna med bokstaver, tall og ordbilder:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Tall- og bokstavplansjer ○ Navnemerking av barnas hyller, gjenstander i omgivelsene, lekekasser osv. <p>Spill og puslespill med tema om bokstaver, tall og ordbilder.</p> <p>Magnetbokstaver.</p>	<p>Se delmål.</p>

MÅL I RAMMEPLANEN	MÅL-GRUPPE	DELMÅL	TILTAK	KJENNETEGN PÅ LÆRING
<p>Blir kjent med bøker, sanger, bilder, media med mer.</p>	<p>4 og 5 år</p>	<p>Barnet skal daglig få oppleve glede og spenning ved å delta i aktiviteter der bruk av bøker, regler, sanger, bilder og IKT inngår.</p>	<p>Se generelle tiltak.</p> <p>Regelmessige besøk til bibliotek. Utlån av bøker.</p> <p>Samlingsstunder med høytlesing, sang- og sanglek, samtalebilder osv.</p> <p>La barna få oppleve billedkunst / kunstutstillinger.</p> <p>Lytte til musikk via CD og DVD.</p> <p>Konsserter.</p> <p>Teaterforestillinger.</p> <p>Lett tilgang på et variert utvalg av bildebøker / framhev gjerne et utvalg av bøker som byttes ut med jevne mellomrom.</p> <p>Voksne som prioriterer tid til høytlesing – si ikke nei til å lese for barnet når det spør.</p> <p>Tilgang på PC med skriveprogram og mulighet for å skrive ut tekstdokument. Tilgang på enkle PC spill.</p>	<p>Barnet: Kan en del sanger og sangleker.</p> <p>Tar selv initiativ til å se i bildebøker.</p> <p>Lekeleser.</p> <p>Viser oppmerksomhet for bilder, og deltar i dialog rundt bildeoppslag.</p> <p>Kan bruke enkle PC spill.</p> <p>Viser interesse for å bruke PC.</p>